

Posolstvo Svätého Otca Františka

k 55. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov

„Pod' a uvidíš!“ (Jn 1, 46). Komunikovať stretávajú sa s ľuďmi tam, kde sú a akí sú

Drahí bratia a sestry,

pozvanie „pod' a uvidíte!“, ktoré sprevádza prvé povzbudivé stretnutia Ježiša s učeníkmi, je tiež metódou každej autentickej ľudskej komunikácie. Aby sme mohli vyrozprávať pravdu o živote, ktorá sa stáva dejinami (porov. *Posolstvo na 54. svetový deň spoločenských komunikačných prostriedkov*, 24. januára 2020), je potrebné vyjsť z pohodlného predpokladu, že my „už to vieme“, a dať sa do pohybu; ísť sa pozrieť, byť s ľuďmi, počúvať ich, zachytiť čaro reality, ktorá nás vždy po istej stránke prekvapí. „Otvor s prekvapením oči pre to, čo vidíš, a dovoľ, aby sa tvoje ruky naplnili čerstvou miazgou; aby tí druhí, keď ťa budú čítať, dotkli sa rukou pulzujúceho zázraku života“ radil svojim kolegom žurnalistom blahoslavený Manuel Lozano Garrido.¹ Preto chcem tohoročné posolstvo venovať pozvaniu „pod' a uvidíš!“, ktoré má byť podnetom na každú komunikáciu, ktorá chce byť jasná a poctivá: tak v redakcii novín, ako aj vo svete internetu, pri každodennom ohlasovaní v Cirkvi, ako aj pri komunikácii v politike či spoločnosti. „Pod' a uvidíš!“ je spôsob, akým sa odovzdávala kresťanská viera, počnúc prvými stretnutiami s Ježišom na brehu Jordánu a pri Galilejskom jazere.

„Zodrať si nohy“

Spomeňme len veľkú tému týkajúcu sa spravodajstva. Pozorné hlasy už dlho upozorňujú na nebezpečenstvo istej plytkosti, pretože noviny sú písané akoby „cez kopirák“; televízne, rozhlasové či internetové správy sú všetky temer rovnaké, ubúdajú a strácajú na kvalite investigatívne články a reportáže. Preferované sú hotové „palácové“ autoreferenčné informácie, ktoré čoraz menej dokážu zachytiť vecnú pravdu a konkrétny život ľudí, pričom nedokážu uchopiť ani najzávažnejšie spoločenské javy, ale ani pozitívne sily šíriace sa zo spoločenskej základne. Hrozí, že táto edičná kríza povedie k informáciám vykonštruovaným v redakciách, pred počítačom, v tlačových agentúrach či na sociálnych sieťach bez toho, aby niekto vyšiel na ulicu, aby si „dral nohy“, aby sa stretol s ľuďmi a hľadal príbehy alebo si osobne (*de visu*) overil isté okolnosti. Ak nie sme otvorení na stretnutie, tak napriek technologickým inováciám, schopným klásť nám pred oči čoraz širšiu realitu, v ktorej sme zdanlivo ponorení, ostaneme len externými pozorovateľmi. Každý nástroj je

¹ Španielsky žurnalista, narodený v r. 1920, ktorý zomrel v r. 1971, a v 2010 bol blahorečený.

užitočný a cenný, len ak nás vedie k tomu, aby sme vyšli von a videli veci, o ktorých by sme sa inak nedozvedeli; dávali na internet správy, ktoré by sa inak nešírili, ak umožní stretnutia, ktoré by sa inak nekonali.

Podrobnosti správy v evanjeliu

Prvý z učeníkov, ktorí chceli po krste v rieke Jordán Ježiša spoznať, povedal: „*Pod' te a uvidíte!*“ (Jn 1, 39). Pozval ich, aby žili vo vzťahu s ním. O viac ako pol storočie neskôr, keď už Ján vo veľmi pokročilom veku rediguje svoje evanjelium, spomenie si na niekoľko detailov tejto „správy“, ktoré poukazujú na jeho prítomnosť na tom mieste a na dopad tejto skúsenosti na jeho život: „Bolo okolo desiatej hodiny“, poznamenáva – teda asi štyri hodiny popoludní (porov. v. 39). O deň neskôr – hovorí ďalej Ján – Filip rozprával Natanaelovi o stretnutí s Mesiášom. Jeho priateľ je skeptický: „*Môže byť z Nazareta niečo dobré?!*“. Filip sa ho nesnaží presvedčiť argumentmi, ale hovorí: „*Pod' a uvidíš!*“ (porov. v. 45 – 46). Natanael ide a vidí, a od tej chvíle sa mu zmení život. Kresťanská viera začína takto. A takto sa aj odovzdáva: ako priame poznanie, zrodené zo skúsenosti, nielen z počutia. „*Už veríme nielen pre tvoje slovo, ale sami sme počuli*“, hovoria ľudia Samaritánke po tom, ako sa Ježiš zastavil v ich meste (porov. Jn 4, 39 – 42). „Pod' a uvidíš!“ je najjednoduchšia metóda ako spoznať realitu. Je to najčestnejšie overenie každej správy, pretože na skutočné spoznanie je potrebné stretnutie, ktoré tomu, kto je oproti mne, umožní ku mne prehovoriť a dovoliť jeho svedectvu, aby sa ku mne dostalo.

Vďaka odvahe mnohých žurnalistov

Aj žurnalizmus, ako rozprávanie o realite, si vyžaduje schopnosť ísť tam, kde nikto nejde: vôľu pohnúť sa a túžbu vidieť. Zvedavosť, otvorenosť, nadšenie. Ak dnes poznáme napríklad ťažké podmienky prenasledovaných menšín v rôznych častiach sveta; ak sa poukázalo na rôznorodé zneužívanie a nespravodlivosť voči chudobným a voči stvorenstvu; ak sa hovorí o mnohých zabudnutých vojnách, musíme za to ďakovať odvahe a úsiliu mnohých profesionálov – žurnalistov, kameramanov, strihačov, režisérov – ktorí pri svojej práci často podstupujú veľké nebezpečenstvo. Bolo by veľkou stratou, ak by tieto hlasy nebolo počuť, nielen kvôli informovanosti, ale pre celú spoločnosť a pre demokraciu: bolo by to ochudobnením pre celé ľudstvo.

Mnohé planetárne skutočnosti – ešte viac v tomto čase pandémie – akoby vyzývali svet masmédií: „Pod' te a uvidíte!“. Existuje totiž riziko rozprávať o pandémii, či o akejkol'vek inej kríze, len očami bohatého sveta, robiť akoby „podvojnú účtovanie“. Spomeňme len otázku vakcín, ale aj zdravotnej starostlivosti vo všeobecnosti, a v tejto súvislosti riziko vylúčenia najchudobnejších populácií. Kto nám povie o čakaní na liečbu v tých najchudobnejších dedinách Ázie, Latinskej Ameriky a Afriky?

Hrozí, že sociálne a ekonomické rozdiely na celosvetovej úrovni poznačia poradie distribúcie protikovidových vakcín. Ak však budú chudobní stále na poslednom mieste, potom je právo na ochranu zdravia pre všetkých, ktoré je principiálne uznávané, zbavené jeho reálnej hodnoty. Ale aj vo svete tých šťastnejších ostáva z veľkej časti skrytá spoločenská dráma rodín, ktoré náhle upadli do chudoby: ľudia, ktorí premohli hanbu a postavili sa do radov pred charitnými centrami, aby dostali potravinový balíček, hoci trpia, nedávajú o sebe príliš vedieť.

Príležitosti a skryté nebezpečenstvá na internete

Internet so svojimi mnohými formami sociálnych médií môže znásobiť schopnosť niečo povedať a podeliť sa o to: oveľa viac pohľadov sa upiera na svet, na neustály tok obrazov a svedectiev. Digitálne technológie nám umožňujú mať včasné informácie z prvej ruky, čo je veľmi užitočné: pomyslíme len na mnohé núdzové situácie, o ktorých prvé správy, ale aj oficiálne informácie pre obyvateľstvo, prichádzajú práve cez internet. Je to skvelý nástroj, ktorý nás však všetkých vyzýva k zodpovednosti – tak účastníkov, ako aj používateľov. Potenciálne sa všetci môžeme stať svedkami udalostí, ktoré by inak mohli byť tradičnými médiami prehliadnuté, môžeme poskytnúť svoj príspevok ako občania a nechať zaznieť viac príbehov, aj tých pozitívnych. Vďaka tejto sieti máme možnosť vyrozprávať, čo vidíme, čo sa deje pred našimi očami a podeliť sa o naše svedectvo.

No všetkým sú už zrejmé aj riziká tejto sociálnej komunikácie, zbavenej možnosti verifikácie. Už dávno sme si všimli, ako ľahko sú správy a dokonca aj obrazy manipulovateľné, a to z tisícich dôvodov, niekedy len z malicherného narcizmu. Toto kritické vedomie nás nemá viesť k tomu, aby sme tento nástroj démonizovali, ale k väčšej schopnosti rozlišovať a k zrelšiemu zmyslu pre zodpovednosť, tak pokiaľ ide o šírenie, ako aj prijímanie istých obsahov. Všetci sme zodpovední za komunikáciu, ktorú vedieme, za informácie, ktoré šírimo, za kontrolu, ktorú spoločne môžeme uplatňovať odhaľovaním falošných správ. Všetci sme pozvaní k tomu, aby sme sa stali svedkami pravdy: aby sme išli, videli a podelili sa.

Niž nemôže nahradiť osobnú skúsenosť

V komunikácii nemôže nič úplne nahradiť osobnú skúsenosť. Niektoré veci sa možno naučiť len tak, že ich zažijeme. Nekomunikujeme totiž len slovami, ale aj očami, tónom hlasu, gestami. Ježišova silná prítlačivosť pre tých, čo ho stretli, závisela od pravdivosti jeho ohlasovania, ale účinok toho, čo hovoril, bol nerozlučne spätý s jeho výzorom, jeho postojmi a dokonca aj s jeho mlčaním. Učeníci nielen počúvali jeho slová, ale hľadeli na neho, keď hovoril. Totiž v ňom sa vtelené Logos – Slovo stalo tvárou, neviditeľný Boh sa dal vidieť, počuť a dotýkať sa ho, ako píše

sám Ján (porov. *I Jn* 1, 1 – 3). Slovo je len vtedy účinné, ak ho „vidíme“, ak nás vtiahne do skúsenosti, do dialógu. Z tohto dôvodu zohráva podstatnú úlohu výzva: „Pod’ a uvidíš!“.

Pomyslime len na to, koľko prázdnych rečí aj dnes existuje v každej oblasti verejného života, v obchode i v politike. „Vie hovoriť o všetkom a nepovedať nič. Jeho dôvody sú dve zrnká pšenice v dvoch kopách pliev. Treba celý deň na to, aby si ich našiel, a keď ich nájdeš, nestálo za to ich hľadať“.² Ostré slová anglického dramatika platia aj pre nás, kresťanských hlásateľov. Dobrá zvesť evanjelia sa vo svete šíri vďaka osobným stretnutiam s ľuďmi, od srdca k srdcu. Sú to muži a ženy, ktorí prijali rovnaké pozvanie – „pod’ a uvidíš!“ – a ostali zasiahnutí „väčšou“ ľudskosťou, ktorá žiarila v tvári, v slovách a gestách ľudí, čo svedčilo o Ježišovi Kristovi. Všetky prostriedky sú dôležité a veľký hlásateľ, ktorý sa volal Pavol z Tarzu, by určite využil e-maily i sociálne siete. No bola to jeho viera, nádej a láska, čo zapôsobilo na jeho súčasníkov, ktorí ho počuli kázať a mali to šťastie stráviť s ním nejaký čas, vidieť ho počas zhromaždenia alebo pri osobnom rozhovore. Na miestach, kde sa nachádzal, videli a overili si, nakoľko pravé a pre život plodné je ohlasovanie spásy, ktoré z Božej milosti prinášal. A rovnako tam, kde tohto Božieho spolupracovníka nebolo možné stretnúť osobne, svedčili o jeho spôsobe života v Kristovi tí učeníci, ktorých tam poslal (porov. *I Kor* 4, 17).

„V našich rukách sú knihy, v našich očiach sú fakty“, hovoril sv. Augustín,³ keď ľudí vyzýval, aby si v realite overili proroctvá nachádzajúce sa vo Svätom písme. Lebo evanjelium sa deje aj dnes zakaždým, keď vidíme žiarivé svedectvo ľudí, ktorých život sa po stretnutí s Ježišom zmenil. Už viac ako dvetisíc rokov trvá reťaz stretnutí, v ktorej sa odovzdáva fascinácia kresťanským dobrodružstvom. Výzva, ktorá na nás čaká, spočíva v tom, aby sme komunikovali stretávajúci sa s ľuďmi tam, kde sú, a akí sú.

Pane, nauč nás vychádzať zo seba samých

a vykročiť na cestu hľadania pravdy.

Nauč nás ísť a vidieť,

nauč nás počúvať,

aby sme v sebe nepestovali predsudky,

aby sme nerobili urýchlené závery.

Nauč nás ísť tam, kde nikto nechce ísť,

nájst’ si čas na to, aby sme pochopili

a sústredili sa na podstatné,

aby sme sa nenechali rozptyľovať zbytočnosťami,

² W. SHAKESPEARE, *Kupec benátsky*, I. akt, 1. scéna

³ *Sermo* 360/B, 20.

dokázali odlíšiť klamné zdanie od pravdy.

Daj nám milosť spoznať tvoje príbytky vo svete

a čestne vyrozprávať, čo sme videli.

V Ríme pri sv. Jánovi v Lateráne 23. januára 2021, na vigíliu liturgickej spomienky na sv. Františka Saleského

František

Z talianskeho originálu preložila Mária Spišiaková

Messaggio del Santo Padre Francesco per la 55ª Giornata Mondiale delle Comunicazioni Sociali